Ilmiy tadqiqotlar va ularning yechimlari jurnali
Aoka guvohnoma № 323759 ISSN: 3060-4818

OTA-ONALAR BILAN INTERAKTIV PEDAGOGIK HAMKORLIK SHAKLLARINING O‘QUVCHILAR TARBIYASIDAGI IMKONIYATLARI

Nazarova Ra’no Sidiq qizi
Pedagogika fanlari bo‘yicha
falsafa doktori (PhD)
A.Avloniy nomidagi pedagogik
mahorat milliy instituti
https://doi.org/10.5281/zenodo.23164780

Annotatsiya. Tezisda ota-onalar bilan interaktiv pedagogik hamkorlikni tashkil etishning tarbiyaviy imkoniyatlari yoritiladi. Unda ota-onalar majlisi, pedagogik trening, individual maslahat, muammoli vaziyat tahlili va oilaviy qo‘shma topshiriqlarning mazmuni tavsiflanadi. Oila va ta’lim muassasasining muntazam hamkorligi o‘quvchining muloqot, o‘zini nazorat qilish va mas’uliyatli xulq ko‘nikmalarini qo‘llab-quvvatlovchi pedagogik omil sifatida qaraladi.
Kalit so‘zlar: oila, ota-ona, ta’lim muassasasi, interaktiv hamkorlik, tarbiya, pedagogik trening, muloqot, o‘zini nazorat qilish.

Bugungi tarbiya jarayonida o‘quvchining ijtimoiy xulqi faqat maktabdagi pedagogik ta’sir bilan shakllanmaydi. Oiladagi muloqot uslubi, ota-onaning namuna ko‘rsatishi, farzandning fikriga munosabati va maktab bilan aloqalarining mazmuni bolada mas’uliyat, o‘zini boshqarish va ijtimoiy me’yorlarga ongli munosabatning shakllanishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli oila va ta’lim muassasasi hamkorligini ma’muriy aloqa yoki faqat ota-onalar majlisi bilan cheklamasdan, interaktiv va tarbiyaviy mazmunga ega metodik jarayon sifatida tashkil etish muhimdir.

Ta’limdagi ijtimoiy hamkorlik o‘quvchi tarbiyasi va rivojlanishidan manfaatdor subyektlarning umumiy maqsad asosida birgalikda faoliyat yuritishini nazarda tutadi. B.Q. Mamanazarov, U.R. Rustamov va Sh. Bekzatova zamonaviy ta’limdagi hamkorlikni o‘zaro manfaatdor subyektlarning birgalikdagi faoliyati bilan bog‘laydi[1]. Bu yondashuv ota-onani tadbirga taklif qilinadigan tashqi ishtirokchi emas, balki tarbiyaviy jarayonning hamkor subyekti sifatida ko‘rishni talab etadi.

Interaktiv hamkorlikning asosiy farqi ota-onaning tayyor ma’lumotni tinglashi bilan cheklanmasligidir. Pedagogik treningda ota-ona real tarbiyaviy vaziyatni tahlil qiladi, muqobil yechimlarni qiyoslaydi, farzand bilan muloqotda qo‘llashi mumkin bo‘lgan usullarni mashq qiladi va o‘z tarbiyaviy pozitsiyasini refleksiya qiladi. N.E. Garicheva maktab, oila va jamoatchilik hamkorligini profilaktik tarbiyaning muhim tashkiliy-pedagogik sharti sifatida asoslagan[2].

Tadqiqot materiallarida ota-onalar va pedagoglar o‘rtasida yuzma-yuz suhbat hamkorlikning eng qulay va samarali shakllaridan biri sifatida namoyon bo‘lgan, biroq amaldagi muloqot ko‘pincha maishiy va tashkiliy masalalar doirasida qolib ketishi aniqlangan. Shu sababli hamkorlik mazmunini bolaning hissiy holati, o‘zini nazorat qilish, muloqot madaniyati, huquqiy mas’uliyat va oilaviy munosabatlarga oid tarbiyaviy mavzular bilan boyitish zarur.

1-jadval

Ota-onalar bilan interaktiv hamkorlikning asosiy shakllari

Hamkorlik shakli	Mazmuni	Tarbiyaviy imkoniyati
Interaktiv ota-onalar majlisi	kichik guruh, savol-javob, vaziyatli topshiriq	ota-onani faol ishtirokchi va qaror hamkori qiladi
Pedagogik trening	muloqot, hissiyot, chegara va rag‘batlantirish mashqlari	tarbiyaviy ko‘nikmani amalda mashq qildirish
Individual maslahat	bola va oilaning aniq ehtiyojiga mos tavsiya	individual yondashuv va maxfiylikni ta’minlash
Oilaviy qo‘shma topshiriq	ota-ona va farzand birgalikda bajaradigan vazifa	muloqot, hamkorlik va o‘zaro ishonchni mustahkamlash
Pedagogik konsilium	pedagog, psixolog va ota-onaning birgalikdagi tahlili	muammoni kompleks ko‘rish va yagona strategiya ishlab chiqish

Interaktiv ota-onalar majlisida pedagog uzoq ma’ruza o‘qish o‘rniga, biror tarbiyaviy vaziyatni muhokamaga chiqarishi mumkin. Masalan, o‘smir uyga belgilangan vaqtdan kech kelgani, agressiv javob bergani yoki vazifasini bajarmagani haqidagi vaziyat ota-onalarga taqdim etilib, “jazolashdan oldin nimalarni aniqlash kerak?”, “qaysi javob bolaning mas’uliyatini kuchaytiradi?” kabi savollar bilan tahlil qilinadi. Bu usul ota-onaning tayyor nasihatga emas, pedagogik fikrlashga jalb etilishini ta’minlaydi.

Pedagogik treninglarda “faol tinglash”, “men-xabar”, “hissiy holatni nomlash”, “tanlov va oqibat”, “maqtov va konstruktiv fikr bildirish” kabi mashqlar maqsadga muvofiq. Oilaga yo‘naltirilgan yondashuvning mohiyati ham bolaning muammosini oilaviy kontekstdan ajratmaslik, ota-onaning resurslarini pedagogik jarayonga kiritishdan iborat[3]. Bunday treninglar ota-onaning tarbiyaviy savodxonligini nazariy ma’lumot orqali emas, faol mashq va refleksiya orqali rivojlantiradi.

Xorijiy tadqiqotlarda oila va maktabning integratsiyalashgan ta’siri bolalarning ijtimoiy rivojlanishi bilan bog‘lanadi. I. Blažević oila, tengdoshlar va maktabni bolaning ijtimoiy rivojlanishiga ta’sir qiluvchi o‘zaro bog‘langan muhitlar sifatida ko‘rsatadi[4]. M. Ljubetić va hammualliflar esa bolalar va oilalar duch keladigan murakkab muammolarda pedagoglar va boshqa yordamchi mutaxassislar o‘rtasidagi sifatli hamkorlikning zarurligini ta’kidlaydi[5].

Shunday qilib, ota-onalar bilan interaktiv pedagogik hamkorlik tarbiyaning qo‘shimcha shakli emas, o‘quvchining maktabda shakllantirilayotgan ko‘nikmalarini oilada mustahkamlashga xizmat qiluvchi metodik mexanizmdir. Uning samarali tashkil etilishi uchun hamkorlik muntazam, dialogik, muammoga yo‘naltirilgan va amaliy bo‘lishi lozim. Pedagog ota-onani baholash yoki ayblashdan ko‘ra, uni umumiy maqsadga ega hamkor sifatida qabul qilganida, o‘quvchi uchun yagona va izchil tarbiyaviy muhit yaratiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mamanazarov B.Q., Rustamov U.R., Bekzatova Sh. Zamonaviy ta’limda ijtimoiy hamkorlikni amalga oshirish faoliyatining mazmuni va xususiyatlari // Academic Research in Educational Sciences. – 2020. – Vol. 1, Issue 3. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/zamonaviy-ta-limda-ijtimoiy-hamkorlikni-amalga-oshirish-faoliyatining-mazmuni-va-xususiyatlari.
2. Гаричева Н.Е. Взаимодействие школы, семьи и общественности по предупреждению правонарушений учащихся: дис. ... канд. пед. наук. – Смоленск, 2012. URL:

https://www.nauka-pedagogika.com/pedagogika-13-00-01/dissertaciya-vzaimodeystvie-shkoly-semi-i-obschestvennosti-po-preduprezhdeniyu-pravonarusheniy-uchaschihsya.

3. Астахова Л.Б. Реализация семейно-центрированного подхода в процессе сопровождения детей и их родителей // Педагогическое образование в России. – 2018. – №4. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/realizatsiya-semeyno-tsentrirovannogo-podhoda-v-protsesse-logopedicheskogo-soprovozhdeniya-detey-rannego-i-doshkolnogo-vozrasta-i-ih.
4. Blažević I. Family, Peer and School Influence on Children's Social Development // World Journal of Education. – 2016. – Vol. 6, No. 2. – P. 42–49. URL: https://doi.org/10.5430/wje.v6n2p42.
5. Ljubetić M., Mandarić Vukušić A., Pezo K. Pedagogues and Social Workers – Challenges of Collaboration // European Scientific Journal. – 2018. – Vol. 14, No. 6. URL: https://eujournal.org/index.php/esj/article/view/10591.